

Scenariusz lekcji 45 min.:

Skala, przyczyny i kierunki migracji w świecie i polski kontekst historyczny

Grupa: 15-19 lat

Czas potrzebny na przeprowadzenie zajęć: 45 min

Potrzebne materiały i pomoce dydaktyczne: rzutnik

Cele operacyjne:

- uczeń rozróżnia migracje dobrowolną i przymusową
- wymienia 3 wydarzenia z historii Polski, które związane były z emigracją
- wymienia 3 cechy migracji poakcesyjnych

1) Przywitaj uczniów i uczennice. Sprawdź listę obecności. Objasnij, że tematem dzisiejszych zajęć są migracje. Poproś uczniów, by zastanowili się, jakie mogą być przyczyny migracji. Niech podadzą kilka propozycji. **(SLAJD 1)**

2) Na podstawie wymienionych przez uczniów propozycji wprowadź pojęcia: migracja przymusowa i dobrowolna. Powiedz, że mimo tego podziału, w praktyce powody są mieszane - np. migracje Polaków w latach 80-tych i 90-tych w dużej części można było zakwalifikować jako przymusowe, ale wśród ważną motywacją była możliwość możliwości polepszenia standardów życia dla siebie i rodziny. **(SLAJD 2)**

3) Wspólnie zastanówcie się, które z podanych sytuacji, to migracja dobrowolna, a która przymusowa. Czy, w których sytuacjach uczniowie mają wątpliwości? Czy można mówić tu o powodach mieszanych? **(SLAJD 3)**

4) Po krótkiej rozmowie dotyczącej przyczyn migracji, a także pokazaniu różnic pomiędzy migracją dobrowolną, przymusową i mieszaną, zaproś uczniów i uczennice do dyskusji dotyczącej skali migracji na świecie:

- czy obecnie osób migrujących jest więcej?
- jeśli tak, skąd to wiemy?
- jak sytuacja wyglądała 10-20 lat temu?
- jakie są nasze obserwacje w bliskim nam otoczeniu?

Przedstaw dane naukowe Heina de Hassa, które mówią o tym, że procent osób migrujących w społeczeństwie jest stały i utrzymuje się w przedziale ok. 2,75%-3,25%. Zapytaj o ich wrażenia i przemyślenia związane z tym tematem. **(SLAJD 4)**

5) Po rozmowie dotyczącej utrzymujących się tendencji migracyjnych, zapytaj uczniów, jak myślą, z których krajów pochodzi najwięcej osób migrujących? Po ich propozycjach pokaż zawartą na tym slajdzie mapę. Czy uczniowie potrafią nazwać wszystkie kraje o najciemniejszym kolorze? Ukraina, Syria, Birma, Sudan,



Sudan Południowy, Demokratyczna Republika Konga. Jakie mogą być przyczyny opuszczania tych krajów?

Do podziału Sudanu i Sudanu Południowego doszło poprzez referendum niepodległościowe w lipcu 2011 r. Przyczynami tego podziału była dyskryminacja mniejszości chrześcijańskiej, która zamieszkiwała południe. W 1956 r. Wielka Brytania uznała niepodległość Sudanu i był to koniec okresu separacji. Różnice jednak pogłębiały się i doprowadziło to do wojen domowych w latach 1955–1972 oraz 1983–2005. Konflikt zakończył się w 2005 r. podziałem władzy w ramach Tymczasowej Konstytucji. W 2013 r. wybuchła wojna domowa w Sudanie Południowym. Konflikt trwał do 2020 r. Skutkiem sytuacji politycznej są przymusowe przesiedlenia ludności, głód czy braki w opiece zdrowotnej. Podstawowe zasoby są wykorzystywane przez zamożne osoby, które wciąż chcą się bogacić. Dodatkowo w kraju tym szeroko rozwinęta jest korupcja.

W Syrii na przełomie lat 2011 i 2012 r. rozpoczęła się wojna domowa. Na samym początku w różnych miastach trwały demonstracje antyrządowe. Protesty te były związane z wydarzeniami nazywanymi „arabską wiosną”. Następnie przerodziło się to w konflikt zbrojny pomiędzy siłami wspierającymi ówczesnego prezydenta, a opozycją Wojna o władzę przerodziła się w wojnę na tle religijnym. Jednak stan wyjątkowy i napięta sytuacja trwały w Syrii na długo przed eskalacją konfliktu (1963)

W Kongu konflikty trwają już od czasów przedkolonialnych. W roku 1491 Nzinga-a-Nkuwu przyjął chrześcijaństwo i działał razem z Portugalią. Następnie różne kraje [m.in.](#) Holendrzy, Belgowie, Brytyjczycy, Hiszpanie i Francuzi wykorzystywali ludność tych obszarów jako niewolników, prowadziło to do wyludnienia kraju. XVIII-XIX wiek i konflikty zbrojne przyczyniły się do rozpadu Konga. W wieku XIX Kongo było kolonią Belgijską i dopiero 30 czerwca 1960 r., ogłoszono niepodległość Konga. Wiek XX to walka o władzę i zamachy stanu. Sytuacje te doprowadziły do całkowitego załamania gospodarki, a większość zysków wpływało jedyne do ówczesnego prezydenta Mobutu Sese-Seko. To również ten władca doprowadził do wojen z prawie wszystkimi sąsiadami. Działania te doprowadziły do I wojny afrykańskiej, a za rządów kolejnego prezydenta odbyła się II wojna afrykańska, w której do roku 2008 zginęło 5,4 mln osób. Po zakończeniu wojny władzę przejął Joseph Kabila, który opóźnił wybory o dwa lata, doprowadził do zamieszek, a także zagłuszał opozycyjne rozgłoszenie radiowe. 2018/2019 to pierwsze pokojowe przekazanie władzy. Na czele rządu zasiadł Félix Tshisekedi.

Na terenach Birmy początkowo toczył się konflikt pomiędzy grupami Birmańczyków i Arakańczyków. Pojawiały się wspólne mity dotyczące pochodzenia, a także cała ludność była buddyzowana, wzrastały nastroje antymuzułmańskie. Sytuacja zmieniła się w latach 1885-1948, czyli podczas brytyjskiej kolonizacji. Arakan został włączony do Bengalii i stał się częścią Indii Brytyjskich. W 1942 roku Birnę przejęli Japończycy, co skutkowało wyjazdem 400 000 Indusów. Wzrastały napięcia pomiędzy muzułmanami i buddystami. Prowadziło to do wzmożonej agresji, zabójstw i wzajemnych prześladowań. W 1944 roku Brytyjczycy ponownie przejęli Birnę, a 1948 stała się ona niepodległym państwem. Stworzono listę 135 rdzennych grup etnicznych, którzy mogą być oficjalnie obywatelami tego kraju. Na liście zabrakło grup



wyznających islam. Osoby te, mimo różnic stworzyli wspólną narrację i nazwali się ludem Rohingya. W 1978 roku rozpoczęto Operację Naga Min, która terroryzowała muzułmanów. W efekcie Birmę musiało opuścić około 200 000 Rohingya. 1988 po rewolucji nazwa Birma została zastąpiona przez Mjanma. Prócz dyktatorskiej, represyjnej władzy i walk etnicznych w 2008 roku w Birmę uderzył cyklon Nargis. Jednak rządzący odrzucili pomoc humanitarną, a działalność NGO-sów była utrudniona. **(SLAJD 5)**

- 6) Po uważnym przyjrzeniu się mapie, przejdźcie do statystyk liczbowych. Pokaż uczniom ten slajd. Podkreśl, że większość krajów, do których trafiają uciekające nie są w Europie. Zastanówcie się wspólnie:
 - jakie czynniki mogą brać pod uwagę osoby, które decydują się na opuszczenie kraju?
 - z jakimi trudnościami mógł się spotkać? **(SLAJD 6)**
- 7) Po rozmowie na temat sytuacji różnych osób przedstaw dane UNHCR-u dotyczące przymusowych przesiedleń. **(SLAJD 7)**
- 8) Na tym slajdzie prezentacji znajdziesz definicję słowa "uchodźca". Pochodzi ona z Konwencji Genewskiej. Autorem definicji Konwencji genewskiej są państwa skupione w Organizacji Narodów Zjednoczonych (ONZ). Konwencja zawierająca definicję została podpisana w Genewie w 1951 roku, Polska ratyfikowała konwencję w 1991 roku. Poinformuj uczniów, że jest to jedna z form ochrony międzynarodowej, której dotyczą konkretne regulacje prawne. Podkreśl, że niezależnie od sytuacji prawnej i używanej nomenklatury zjawisko przymusowej migracji jest zjawiskiem znacznie szerszym i dotyczy ludzi na całym świecie. **(SLAJD 8)**
- 9) Na tym slajdzie znajdziesz krótkie statystyczne informacje dotyczące tego, jak sytuacja migracyjna wyglądała na przełomie XIX i XX wieku. Zapytaj uczniów, czy przychodzą im do głowy inne sytuacje na przestrzeni dziejów, gdy to głównie osoby z Europy migrowały na inne kontynenty. Podaj przykłady dotyczące kolonizacji, wspomnij o sytuacji podczas II wojny światowej. Powiedz, że również Polska ma bogatą historię migracji. **(SLAJD 9)**
- 10) Omów krótko sytuacje historyczne.
 - Wielka Emigracja, czyli ucieczka w skutek nieudanego powstania listopadowego. Wzięli w niej udział między innymi Adam Mickiewicz, Juliusz Słowacki, Józef Bem, książę Adam Jerzy Czartoryski, Ernest Malinowski, Zygmunt Krasiński i Fryderyk Chopin. Podkreśl, że te osoby, mimo wyjazdu, mają niesamowity wkład w polską kulturę i tradycję.
 - Migracje robotników, to głównie migracje zarobkowe, w tym czasie jest wzrost demograficzny i postęp technologiczny w rolnictwie. W związku z tym w Polsce jest mniej miejsc do pracy. Proces ten rozpoczął się w Wielkopolsce. W latach 1880-1890 około 300.000 Polaków (łącznie z Kaszubami i Mazurami) wyjechało do USA. W Królestwie Polskim w latach 1880-1890 do Ameryki migrowało ok. 2.000-5.000 osób rocznie, natomiast w latach 1890-1892 było



tych osób 70 000. W Małopolsce liczby emigracji do Ameryki w XIX wieku oscylowały wokół 30-80 tysięcy osób rocznie, łączne liczby Polaków emigrujących z zaboru austriackiego w latach 1899-1914 to nawet 594 665 Polaków. Trudności w określeniu liczby osób migrujących polegają na tym, że w starych rocznikach Biura Statystycznego Polska, przez zabory niekiedy nie jest liczona jako osobny kraj.

- Emigracje wojenne np.: 17 września 1939 roku, niedługo po ataku Armii Czerwonej na Polskę, polski rząd wraz z Naczelnym Wodzem Edwardem Rydzem-Śmigłym i premierem Felicjanem Sławojem Składkowskim przekroczył rumuńską granicę. Kraje przyjmujące: Liban, Palestyna, Afryka Wschodnia i Południowa, Indie, Meksyk oraz Nowa Zelandia.
- Migracje sezonowe, które pojawiają się już w latach 80. i trwają do dziś. **(SLAJD 10)**

11) W wielu miejscach na świecie do dzisiaj są miejsca pamięci, elementy kultury polskiej, które pozwalają nie tylko dbać o historię, ale również pielęgnować elementy polskości poza granicami kraju. **(SLAJD 11)**

12) Pokaż, że cezurą dzielącą wyjazdy z Polski, jest rok 2004. Porozmawiajcie wspólnie o skali migracji w pierwszych latach po wstąpieniu do UE. Podkreśl, że dane GUS nie mogą być traktowane, jako dokładne liczby, a jedynie szacowane, przybliżone wartości. **(SLAJD 12)**

13) Zwróćcie uwagę, na to, jak zmieniło się “przebywanie za granicą” po utworzeniu Unii Europejskiej. Państwa zrzeszone przyjęły regulacje prawne dotyczące przepływu ludzi na poziomie międzynarodowym, te ustalenia są nadrzędne względem polityk migracyjnych poszczególnych państw. A polityki te, zawsze muszą być zgodne z ustaleniami na szczelu UE. **(SLAJD 13)**

14) Umówcie zmiany, jakie zaszły w wyjazdach z Polski i przebywaniu za granicą. Po wstąpieniu do UE, sytuacja Polaków, którzy mieszkali już w innych krajach, a ich sytuacja była dotychczas nieuregulowana, uległa uproszczeniu i polepszeniu. Ich status został uregulowany. Zyskali jednocześnie możliwość mobilności i powrotów do kraju pochodzenia. Otwarcie rynków pracy sprawiło, że migranci w większości byli aktywni zawodowo, co odróżnia ich od migrantów przedakcesyjnych. Początkowo migrujący, którzy mieli wykształcenie sięgali po pracę poniżej swoich kompetencji, Natomiast z biegiem lat, rozwojem programów mobilnościowych sytuacja ta stopniowo ulegała zmianie. **(SLAJD 14)**

15) Podsumowanie. Zapytaj uczniów, z jakimi emocjami wychodzą. Czy było dla nich coś nietypowego? Czy coś ich zdziwiło? Jaka informacja najbardziej zapadła im w pamięć? **(SLAJD 15)**



Miejsca, gdzie migranci mogą uzyskać wsparcie

Lista miejsc, gdzie można uzyskać wsparcie:

- 1) <https://poradniaonline.org/konsultacje-specjalistyczne/>
- 2) Україна - Twarze Depresji
- 3) Dziecięcy Telefon Zaufania Rzecznika Praw Dziecka 800 12 12 12
- 4) Telefon Zaufania Dzieci i Młodzieży 116 111
- 5) Telefon Fundacji Dajemy Dzieciom Siłę 800 100 10
- 6) Fundacja Polskie Forum Migracyjne
- 7) Fundacja Ocalenie
- 8) Fundacja Polska Gościnność

Miejsca ze spisami fundacji działającymi na rzecz osób z doświadczeniem uchodźczym w Polsce:

- 9) [Migranci i uchodźcy - MapujPomoc.pl](#)
- 10) [Uchodźcy z Ukrainy - MapujPomoc.pl](#)